

Vägarna till sann religion

Publicerad: 05 August 2012

Hotet från vetenskaplig makt, okontrollerad av religiösa ideal, kastar skuggor över framtiden. (Haydon, A. Eustace) [1]Haydon, A. Eustace (1925) *Modernism as a World-Wide Movement*. The Journal of Religion, Vol. 5, nr 1, (januari), s. 10, The University of Chicago Press.

Utifrån en islamisk ståndpunkt är sanning inte en fråga om antingen-eller. Islams lärde har inte sett sanningen i trånga positivistiska [2]Positivism (fr. positivisme), benämning på olika filosofiska riktningar som strävat efter att grunda tänkandet på "fakta", det vill säga kunskap som baseras på sinneserfarenhet. termer utan snarare sett den som både mångsidig och med en egen verklighet, i en form som lämpar sig för människans fattningsförmåga. Vad kan vi vara säkra på?

Eftersom verkligheten består av flera nivåer och bara kan ses genom filter av trosprinciper, värderingar, språk, kultur och begränsade sensoriska system kan vi aldrig vara säkra på att vi har en exakt uppfattning om något. Detta är inte ett stöd för cyniska postmodernister som hävdar att alla verkligheter eller sanningar inte är något annat än illusioner eller i bästa fall förrädiska effekter av mänskligt språk. Islam avfärdar det naturalistiska påståendet att sanningen är vetenskapens egenom och att allting bortom dess territorium är myt och hägring om det inte lämpar sig för observation, experiment och matematisk kvantifiering [3]Det är värt att citera Stephen Jay Gould som i samma anda skrev: "De flesta av oss är inte naiva nog att tro på den gamla myten att vetenskapsmän är förebilder för fördomsfri objektivitet, ... Fortsätt läsa.

Flera former av sanning

Islamisk epistemologi (läran om kunskap) antar ett mångbottnat förhållningssätt till sanningen. Det finns sociala, psykologiska, etiska, moraliska, historiska, naturliga och religiösa sanningar där i princip var och en av dessa upptar ett legitimt område på verklighetens karta.

Den islamiskt lärde Ahmad ibn Taimiyyah (1263–1328) menade att vi inte kan förstå verkligheten i någon sak från alla möjliga dimensioner, med samma precision, på samma gång. Med andra ord kan vi uppfatta en del av sanningen om en viss sak men inte varje sanning om dess varande. Den islamiska inställningen till epistemologi bygger till stor del på principen om moderation (wāsitiyyah), en princip som reflekteras inom många sfärer: personliga, sociala, politiska, religiösa, ekonomiska och vetenskapliga. Denna princip medför att man inte skall gå till ytterligheter och hårklyveri om man inte är har mycket goda skäl till det.

Extern validering

Det råder ingen tvekan om att vetenskapen i hög grad förstärkt vår kunskap och förändrat våra liv till det bättre i många avseenden. Å andra sidan har den också lärt oss läxan att vi är långt ifrån perfekta och att våra ansträngningar alltid kommer att hämmas av oundvikliga begränsningar. Kurt Gödels [4]En framstående logiker, matematiker och filosof. (1906–1978) teorem, känt som Gödels ofullständighetsteorem

[5]http://sv.wikipedia.org/wiki/G%C3%B6dels_omfullst%C3%A4ndighetsteorem, visar på ett enastående sätt hur begränsat det mänskliga kunnandet är. Kort och gott lär det oss att den mänskliga kunskapen baserad på ett ändligt antal axiom inte kan bevisa sin egen sanning... den behöver "extern validering". När detta teorem presenterades år 1931 "hade den en förödande effekt", säger A. W. Moore (1956-), då det "ödelade ett antal fasta övertygelser" [6]Moore, AW (2001) *The Infinite*, Routledge, London och New York, s. 172. och visade att det mänskliga sinnet inte kan kontrollera sanningen utom genom extern validering.

Övertro på rå vetenskap

Upplysningseuforin som svepte över Europa under sjuttonhundratalet övertygade många om att rå vetenskap var den enda formen av tillförlitlig kunskap. Samhällsvetenskaperna (statsvetenskap, sociologi, historia och psykologi) för att inte tala om religion förnedrades och misskrediterades som ovetenskapliga. Den amerikanske filosofen William James (1842–1910) diagnosticerade våltaligt denna besatthet av det "vetenskapliga":

I människans natur finns en invand naturalism och materialism som bara kan erkänna fakta som verkliga och påtagliga. På detta sätt är vad som kallas 'vetenskap' en avgud. [7]James Williams (1895) *Is Life Worth Living?* *International Journal of Ethics*, Vol. 6, nr 1, (oktober), s. 16.

I avsaknad av sanning kommer vår strävan alltid att medföra outplånliga nackdelar. Det kommer alltid att finnas två felmarginaler: mänsklig otillförlitlighet och mänsklig svaghet. Båda dessa perspektiv avser de intellektuella och fysiska begränsningar som påverkar alla delar av mänskligt liv [8]Modern vetenskap bekräftar detta dubbla problem med två instanser från kvantfysiken. Den första kallas observationseffekten och den andra kallas osäkerhetsprincipen, utarbetade av Werner ... Fortsätt läsa. För att kompensera för dessa båda begränsningar måste vi hitta systemet med den mest omfattande och tillförlitliga kunskapsteorin och ontologin [9]Ontologi (av grekiskans *on*, genitiv *ontos* "varande" och *logia* "lära", av *logos* "ord") är inom filosofin, och även inom antropologin och inom andra besläktade vetenskaper, namnet på läran om det ... Fortsätt läsa.

Det är alltså ingen överdrift att vår kunskap om verkligheten i första hand beror till vår förståelse av människans natur [10]Insikten om att positivism inte kan – och aldrig kommer att – tillhandahålla en korrekt förståelse av verkligheten gav upphov till dagens kritiska realism, som är åsikten att människans ... Fortsätt läsa. Med tanke på att vi är holistiska varelser, missnöjda med fragmentariska förklaringar och alltid på jakt efter en övergripande mening med livet, medvetandet och universum kan vi inte annat än samverka med två nivåer av varande. En grundläggande ontologisk truism i islam är att tron på varandet, med avseende på mänsklig uppfattning, är en dubbel sfär. Sfären av det okända, som på arabiska kallas "al-Ghaib" [11]Koranen: 6:7 och sfären av det kända och iakttagbara som kallas "al-Shahādah" [12]Koranen: 6:7.

I sin strävan efter sanning försöker människan nå den mest tillförlitliga och heltäckande representationen av verkligheten på båda nivåer: det observerbara och det icke observerbara. De efterforskningar som inte kan tillgodose dessa två (relaterade) verkligheter eller åtminstone redogöra för deras betydelser kommer bara att ge en fragmentarisk missbildad och därmed otillfredsställande tolkning av varandet. Holism och enhet karakteriserar de ontologiska och epistemologiska

grundvalarna för det islamiska tankesättet.

Islam erkänner inte bara de olika behov som produceras av den dubbla karaktären av varandet utan likställer dem som i Max Plancks (1858–1947) ord “den mänskliga själens krafter agerar tillsammans i perfekt balans och harmoni” [13]Planck, Max (2001) *The Mystery of Being*. I Wilber, Ken (red.) *Quantum Questions: Mystical Writings of the World's Greatest Physicists*, s.161, Shambhala, Boston och London. Föga förvånande “visar ... Fortsätt läsa.

Källor till kunskap

För att förstå dessa vitala aspekter av islam är det värt att undersöka dess tre källor till kunskap:

- autentisk uppenbarelse
- sann konceptuell kunskap och
- sann fysisk kunskap.

Autentisk uppenbarelse förmedlar kunskap från en extern och opåverkad källa som likväl står i proportion till mänsklig erfarenhet. Källan till uppenbarelse är Gud, alla tings Skapare.

1. Autentisk uppenbarelse

Uppenbarad kunskap är sann och förenlig med etablerad fakta, den mänskliga naturen och obristfälliga slutsatser efter sunt resonemang. Islams heliga skrift är Koranen uppenbarad för profeten Muhammad (över honom vare Guds frid och välsignelser). Koranen är perfekt och omutlig. Denna tro utgör läran om miraklet av oeffterhärmlighet som hävdar att den kunskap, det språk och den stil som Koranen kännetecknar sig genom inte kan efterliknas. [14]Esposito, John L. (2005) *Islam: den raka vägen*, Oxford University Press, s. 19. Dess text är intakt sedan dess uppenbarelse, vilket bekräftar det gudomliga löftet att bevara den från förändring och förlust.

Det är Vi som har uppenbarat denna Koran steg för steg och Vi skall helt visst slå vakt om den!. [15]Koranen 15:9

Koranen tillstår sin egen autenticitet genom uppmaningen till att granska dess text genom kontemplation och kritiskt tänkande. Den med tiden bevisade oeffterhärmligheten är en utmaning som ingen – inte ens de mest lärde och kunniga inom språk eller vetenskap – har kunnat bemöta.

Och de säger: “[Muhammad] har författat [Koranen]!” Svara då: “Visa fram tio [av er] författade, likvärdiga suror och kalla dem ni kan [till er hjälp] – utom Gud – om det ni säger är sant. Och om de som ni kallar på inte svarar er, då har ni förstätt att uppenbarelsen av [Koranen] uteslutande är ett verk av Guds ingivelse och att det inte finns någon annan gud än Han. Är ni beredda att underkasta er Hans vilja? [16]Koranen 11:13–14

“Koranen innehåller inte de felaktigheter som finns i Bibeln”, säger dr. Maurice Bucaille (1920–1998), en fransk vetenskapsman som gjort en jämförande studie av Koranen och Bibeln i ljuset av moderna vetenskapliga upptäckter. Bucaille tillägger att “den ger exakt information om vissa detaljer som i Väst kommit som en stor överraskning för många människor idag”. [17]Bucaille, Maurice (2002) *What is the Origin of Man: The Answers of Science and The Holy Scriptures*. New

Delhi, s. 210.

Sunnah är den andra formen av uppenbarelse. Begreppet sunnah står för profeten Muhammeds tolkning och praktiska demonstration av Koranen. Flera verser i Koranen kommenderar muslimer till att följa profetens väg, vars religiösa handlingar och beslut bevakats mot fel.

Sunnah definieras också formellt som traditionerna konstitutiva av vad profeten Mohammad sade, gjorde och godkände under sin livstid.

I Guds Sändebud har ni ett gott föredöme för alla som [med bävan och hopp] ser fram mot [mötet med] Gud och den Yttersta dagen och som ständigt har Gud för ögonen. [18]Koranen 33:21

Och han talar inte av egen drift – nej, [det är] uppenbarelsens ord.” Det är bara en uppenbarelse avslöjad. [19]Koranen: 53:3-4

Koranen och autentisk sunnah är de två stora källorna för islamisk lag. Den kunskap som inkluderas häri inkluderar de grundläggande trosprinciperna (som tron på en sann Gud, Hans attribut, meningen med livet och livet efter döden) den islamiska lagens utlåtande (på politisk, ekonomisk, social och individuell nivå), dyrkan, moraliska föreskrifter, uppförandekoder, de övergripande trosartiklarna som reglerar frågor om tro och handling, tvivel och osäkerhet, vad som är gott och ont, kriterier för att skilja rätt från fel, psykologi, människans natur, meningen med livet, rationell dialog, lärarika analogier, didaktiska liknelser, vetenskaplig fakta, informativa berättelser om det förflutna och framtida händelser, hur världen skapades, människans framträdande på jorden, den skapade världens slut och människans öde i nästa liv. [20]Bucaille, Maurice (2002) What is the Origin of Man: The Answers of Science and the Holy Scriptures. New Delhi, s. 209.

Uppenbarad kunskap åsyftar direkt till att uppfylla de grundläggande behoven för människans tillstånd, både på andliga och materiella nivåer. Ur denna zon i människans djupgående natur uppstår frågor som inte finner tillfredsställande svar i vetenskap eller filosofi. I själva verket kan slutgiltiga svar på sådana frågor inte tillhandahållas av den som ställer dem då detta skulle vara ett cirkelresonemang [21]Cirkelresonemang eller cirkelargumentation är en typ av felaktigt logiskt resonemang av typen "Om A så B, och om B så A. Alltså A och B". Man kan lika gärna säga: "A gäller inte. Då gäller ... Fortsätt läsa. För dem som har tro på tro, som känner att det finns mer än den existens som ögat möter, kan sådana svar endast finnas hos källan till all kunskap, upphovsmannen av alla verkligheter, synliga och osynliga [22]Koranen: 69:38-39, kända eller okända [23]Koranen: 16:8.

2. Sann konceptuell kunskap

Den andra pålitliga källan till kunskap i islam är sann konceptuell kunskap som nås genom resonemang [24]Den engelske historikern Arnold Toynbee, beskriver islam som den mest rationella av alla nu existerande högre religioner (An Historian's Approach to Religion, Arnold Toynbee, s. 22, 1956). Andra ... Fortsätt läsa. Här inkluderas ovederlägglig kunskap, fakta som erhållits genom rationellt tänkande och kunskap som förvärvats genom alla former av intellektuell övning. Vidare inkluderas också verifierbar osäker kunskap, som är kunskap som kan bli föremål för belägg (t.ex. historiografi, psykologi och andra samhällsvetenskaper). I detta avseende noterade Robinson att "omkring 50 gånger återkommer i Koranen verbet aqala, vilket betyder: koppla idéer samman, för-

nuft, förstå ett intellektuellt argument.” [25]Citerad i Lang, Jeffrey (2000) *Struggling to Surrender*, s. 23.

3. Sann fysisk kunskap

Den tredje tillförlitliga källan till kunskap är sann fysisk (erfarenhetsmässig eller empirisk) kunskap. Detta avser observation; vad vi upplever eller uppfattar genom sinnen. Möjligheten att verifiera kunskap som denna beror på bevisens substans.

Observationsstudier

Islam inpräglade observationsstudier bland muslimska vetenskapsmän århundraden före Francis Bacon (1561–1626) skrev sin *New Organon* [26]Bacon, F. (2000) *The New Organon*, Cambridge University Press.. Flera verser i Koranen understryker vikten av observation som ett sätt att utforska denna existens och att verifiera människans kunskap om verkligheten. I vissa verser kan Koranen uppmana människan till att vittna [27]Koranen: 18:51 och 19:43 eller uppmuntra henne till att se eller observera [28]Koranen: 88:17–19, 36:71 och 6:50 vilket föranledde Karen Armstrong (1944-) att skriva:

Koranen betonar ständigt behovet av intelligens för att avtyda ”tecken” eller ”budskap” från Gud. Muslimer skall inte avsäga sig förnuftet utan se på världen uppmärksamt och nyfiket. Det var denna attityd som senare lät muslimer upprätta en tradition av naturvetenskap som aldrig sågs som en fara för religionen som i kristendomen. [29]Armstrong, K. (1999) *A History of God*, Vintage, s. 172. Spinoza klagade på kristendomen. ”Förnuftets ljus är inte bara föraktat”, säger Spinoza, ”utan av många även att uttrycka sin avsky som ... Fortsätt läsa

Sanningen är en men bevisens vägar är många och det är den uppriktiga sanningssökarens ansvar att begrunda, välja och utforska för att sedan bestämma vilka vägar som för honom eller henne närmare sanningen. Koranen använder det generella ordet ”āyāt” för att hänvisa till de otaliga tecken och bevis som människor möter på resan mot sanningen.

Vi skall visa dem Våra tecken vid horisonten och inom dem själva, ända till dess [uppenbarelsens] sanning står klar för dem! Är det inte nog för dem [att veta] att din Herre är vittne till allt som sker? [30]Koranen 41:53

Falsifierbarhet och Poppers lagar

I båda fallen bör konceptuella och empiriska påståenden lämpa sig för falsifierbarhet eller verifierbarhet. Detta innebär att de kan visas – antingen genom rent resonemang, observation eller genom båda – som sanna eller falska. Före Karl Popper (1902–1994) formellt införde denna princip (dvs. falsifierbarhet) i *The Logic of Scientific Discovery* stödde islam den som en viktig vetenskaplig princip många århundraden tidigare [31]Enligt Karl Popper: ”Alla uttalanden av empirisk vetenskap (eller alla ”meningsfulla” uttalanden) måste kunna slutgiltigt avgöras med avseende på deras sanning och falskhet kommer vi att säga att ... Fortsätt läsa. Till exempel används denna princip i Koranen för att utmana de som tvivlade på dess äkthet. I kapitel 12 vers 14 ombes de icke-troende att bevisa dess falskhet genom att försöka producera en liknande text eller hitta avvikelser däri. Om de icke-troende skulle misslyckas, vilket så också blev fallet, kan Koranen inte

vara falsk och då måste den vara sann [32]Koranen 17:36. Medan islam uppmanar till en omfattande studie genom att lämna merparten av tillvaron öppen för reflektion och undersökning, ogillar den samtidigt starkt att människan uppehåller sig med irrelevanta sysslor och uppmanar heller inte till tankar kring vad som inte går att förstå (t.ex. själens exakta natur).

De frågar dig om själen. Säg: 'Själen hör till det som är min Herre förbehållet – av [all] kunskap har bara en obetydlig del fallit på er [lott].' Säg: 'själen är en sak som som det är med min Herre. Och lite det är den kunskap du har fått.' [33]Koranen 17:85

Befatta dig inte med det som du inte riktigt vet; ditt öra och ditt öga och ditt hjärta skall [alla en Dag] tillfrågas om detta. [34]Koranen: 12:14 och 82:4

En annan regel som Popper framlagt [35]ibid: s. 32 är att "när väl en hypotes föreslagits och testats, och visat sin duglighet [dvs. bekräftats] är det inte tillåtet att överge den utan goda skäl". Denna rationella dom har sedan lång tid tillbaka mycket värtaligt formulerats av muslimska lärde i den berömda formeln: "Säkerhet får inte överges för osäkerhet om det inte finns en övervikt av bevis till förmån för osäkerheten". En kortare version av denna formeln är att "säkerhet inte får överges till förmån för tvivel". [36]Se al-Sayuti, Jalal al-Din (1998) Al-Ashbah wan-Naza'ir, Darus-salam, vol. 1, s. 151. al-Sayuti föddes 1445 och dog 1505 e.Kr. Det måste dock noteras att Karl Poppers kunskapsteoretiska filosofi inte håller för alla former av kunskap. Prof. Robert Nola lyckas i hans essä The Status of Popper's Theory of Scientific Method visa på vissa snäva konsekvenser och tillämpningar av Poppers modell. [37]se Nola, Robert (1987) The Status of Popper's Theory of Scientific Method; The British Journal for the Philosophy of Science, 38 (4) :441–480

Riktlinjer för den som söker sanningen

Abdullah Ibin-Mas'ūd (d. 650) som var en av profetens följeslagare presenterar ett etiskt förhållningssätt för den som söker kunskap:

Den som har kunskap ska uttala den, och den som inte har den bör säga: 'Allah vet bäst', för det är ett tecken på att vara kunnig att säga 'jag vet inte' när du inte vet. [38]Återberättad av Bukhāri, nr. 4435.

Den islamiska uppmaningen att söka välgrundad kunskap säkras ytterligare genom uppmuntran till att avlägsna de barriärer som hindrar människor från att se sanningen. Här inkluderas:

Blind efterföljande:

Men när de uppmanas att följa de [regler] som Gud har uppenbarat, svarar de: 'Vi följer dem som våra förfäder följde.' – Men om deras förfäder inte använde sitt förstånd och saknade vägledning? [39]Koranen 2:170

Okunskap:

Säg: 'Kan de som vet likställas med de som inte vet? Men bara de som har förstånd tänker igenom [dessa frågor].' [40]Koranen 39:9

Bias och orättvisa:

Troende! Slå vakt om rätten och rättvisan som Guds vittnen, även om det skulle vara till skada för er själva eller era föräldrar och nära anförvanter. [41]Koranen 4:135

När ni dömer mellan människor, döma rättvist. [42]Koranen 4:58

Ogrundade påståenden:

Lägg fram era bevis, om det ni säger är sant. [43]Koranen 2:111

Säg mig vad ni vet om detta, om ni [nu] har talat sanning. [44]Koranen 6:143

Fruktlösa tvister:

Här tvistar ni [med varandra] om det som ni känner till; varför vill ni tvista om det som ni är helt okunniga om? Gud vet, men ni vet inte. [45]Koranen 3:66

Vi avslutar detta avsnitt med ett relevant citat från prof. William Chittics Science of The Cosmos, Science of The Soul som sammanfattar islams ståndpunkt kring varför människan skall ha egna åsikter och inte blint acceptera vad hon blir tillsagd.

Det grundläggande svaret är att människor ska anse att de måste tänka själva och ifrågasätta eftersom de är tänkande varelser. De har inget annat val än att tänka då Gud gett dem sinnen och intelligens. Gud har dessutom i många Koranverser uppmanat henne att tänka och att använda hennes intelligens. Den som har kapacitet och förmåga att reflektera kring Gud, universum och själen bör göra det. Att inte göra det är att förråda sin egen natur och att inte lyda Guds instruktioner att begrunda tecknen. [46]Chittick William C. (2007) Science of the Cosmos, Science of the Soul: The Pertinence of Islamic Cosmology in the Modern World, Oxford, s. 5-6.

Källor:

Dr. Ash-Shehri, Abdullah S. The Only Way Out: www.islamhouse.com, 2014. Web. 7 apr 2014.

Muhammed Knut Bernström (2000), Koranens budskap. Simrishamn: Proprius

Fotnoter:[+]

Fotnoter:

↑1 Haydon, A. Eustace (1925) Modernism as a World-Wide Movement. The Journal of Religion, Vol. 5, nr 1, (januari), s. 10, The University of Chicago Press.

↑2 Positivism (fr. positivisme), benämning på olika filosofiska riktningar som strävat efter att grunda tänkandet på "fakta", det vill säga kunskap som baseras på sinneseffarenhet.

↑3 Det är värt att citera Stephen Jay Gould som i samma anda skrev: "De flesta av oss är inte naiva nog att tro på den gamla myten att vetenskapsmän är förebilder för fördomsfri objektivitet, lika öppna för alla möjligheter och som når slutsatser endast genom bevis och logiska argument. Vi förstår att fördomar, preferenser, sociala värderingar och psykologiska attityder alla spelar en stor roll i processen för upptäckt." (Gould, SJ (2000) Wonderful Life: The Burgess Shale and the Nature of History, Vintage Books, s. 244).

↑4 En framstående logiker, matematiker och filosof.

↑5 http://sv.wikipedia.org/wiki/G%C3%B6dels_ofullst%C3%A4ndighetsteorem

↑6 Moore, AW (2001) *The Infinite*, Routledge, London och New York, s. 172.

↑7 James Williams (1895) *Is Life Worth Living?* *International Journal of Ethics*, Vol. 6, nr 1, (oktober), s. 16.

↑8 Modern vetenskap bekräftar detta dubbla problem med två instanser från kvantfysiken. Den första kallas observationseffekten och den andra kallas osäkerhetsprincipen, utarbetade av Werner Heisenberg. I det förstnämnda kommer betraktaren av ett experiment oundvikligen att samspela med det och därigenom påverka noggrannheten i mätresultaten. Det senare har att göra med hur en partikels momentum och position mäts. Om vi ökar mätprecisionen för en partikel förlorar vi i precision vid mätning av partikelns momentum. (The Anthropic Cosmological Principle, John D. Barrow & Frank J. Tipler, s. 458, 1996, Oxford University Press, *New Quantum Universe*, Tony Hey & Patrick Walters, s. 17, Cambridge University Press).

↑9 Ontologi (av grekiskans on, genitiv ontos "varande" och logia "lära", av logos "ord") är inom filosofin, och även inom antropologin och inom andra besläktade vetenskaper, namnet på läran om det varande gällande hur världen eller tingen är beskaftade, vilka deras väsensbetingade drag är.

↑10 Insikten om att positivism inte kan – och aldrig kommer att – tillhandahålla en korrekt förståelse av verkligheten gav upphov till dagens kritiska realism, som är åsikten att människans vetenskapliga verksamhet kan vara felbar och att vi endast strävar efter att visa den bästa möjliga karta över verkligheten som alltid kommer att komma till korta i fråga om att avspegla verkligheten så som den är. Tendensen att styvnackade forskare jämnställer verkligheten med deras uppfattning av den kan stå för mycket av den hybris som är endemisk i stora delar av deras skrivande. I Garry Potters ord bör vi påminna oss om att "verkligheten är vad helst den är. Men våra påstådda kunskaper om den är felbara och... kan stundom vara helt falska." (Potter, G. (2000) *The Philosophy of Social Science: New Perspectives*, Peasron Education, s. 189).

↑11 Koranen: 6:7

↑12 Koranen: 6:7

↑13 Planck, Max (2001) *The Mystery of Being*. I Wilber, Ken (red.) *Quantum Questions: Mystical Writings of the World's Greatest Physicists*, s.161, Shambhala, Boston och London. Föga förvånande "visar religiösa personer ofta högre nivåer av emotionellt välbefinnande än icke-religiösa personer" vilket bekräftas i en nyligen genomförd studie (Koole et al.: 2010, s. 10). För att förklara denna uppenbara paradox utfördes 30 fristående experiment av olika forskare genom att testa olika paradig och religiösa trosuppfattningar. De stödde alla teorin att religion underlättar "ett implicit självreglerande läge som är integrerande, förkroppsligande och riktat mot hela personens välmående". (Koole, S.L. et al. (2010) *Why Religions Burdens Are Light: From Religiosity to Implicit Self-Regulation*; *Personality and Social Psychology Review*, 14 (1) 95-107).

↑14 Esposito, John L. (2005) *Islam: den raka vägen*, Oxford University Press, s. 19.

↑15 Koranen 15:9

↑16 Koranen 11:13–14

↑17 Bucaille, Maurice (2002) *What is the Origin of Man: The Answers of Science and The Holy Scriptures*. New Delhi, s. 210.

↑18 Koranen 33:21

↑19 Koranen: 53:3–4

↑20 Bucaille, Maurice (2002) *What is the Origin of Man: The Answers of Science and the Holy Scriptures*. New Delhi, s. 209.

↑21 Cirkelresonemang eller cirkelargumentation är en typ av felaktigt logiskt resonemang av typen "Om A så B, och om B så A. Alltså A och B". Man kan lika gärna säga: "A gäller inte. Då gäller inte B, alltså inte heller A." Inget är alltså egentligen bevisat.

↑22 Koranen: 69:38–39

↑23 Koranen: 16:8

↑24 Den engelske historikern Arnold Toynbee, beskriver islam som den mest rationella av alla nu existerande högre religioner (*An Historian's Approach to Religion*, Arnold Toynbee, s. 22, 1956). Andra forskare som Thomas Carlyle, Immanuel Kant och Leibnitz såg också "islam som en rationell och rimlig religion" (Qamar ul Huda (2004) *Orientalism*. I *Encyclopedia of Islam and the Muslim World*, vol. 2, 516, (red.) Richard C. Martin. Macmillan Reference, USA).

↑25 Citerad i Lang, Jeffrey (2000) *Struggling to Surrender*, s. 23.

↑26 Bacon, F. (2000) *The New Organon*, Cambridge University Press.

↑27 Koranen: 18:51 och 19:43

↑28 Koranen: 88:17–19, 36:71 och 6:50

↑29 Armstrong, K. (1999) *A History of God*, Vintage, s. 172. Spinoza klagade på kristendomen. "Förnuftets ljus är inte bara föraktat", säger Spinoza, "utan av många även att uttrycka sin avsky som en källa till ogudaktighet." (Spinoza, B. (2007) *Theological-Political Treatise*. I *The Portable Atheist: Essential Readings for the Nonbeliever*, med en introduktion av Christopher Hitchens, Da Capo Press, s. 25).

↑30 Koranen 41:53

↑31 Enligt Karl Popper: "Alla uttalanden av empirisk vetenskap (eller alla "meningsfulla" uttalanden) måste kunna slutgiltigt avgöras med avseende på deras sanning och falskhet kommer vi att säga att de måste vara "slutgiltigt avgörbara". Detta innebär att deras form skall vara sådan att "för att verifiera dem och förfalska dem måste båda vara logiskt möjliga". (Popper, Karl (2005) *The Logic of Scientific Discovery*, Routledge, London, s. 17)

↑32 Koranen 17:36

↑33 Koranen 17:85

↑34 Koranen: 12:14 och 82:4

↑35 ibid: s. 32

↑36 Se al-Sayuti, Jalal al-Din (1998) *Al-Ashbah wan-Naza'ir*, Darussalam, vol. 1, s. 151. al-Sayuti föddes 1445 och dog 1505 e.Kr.

↑37 se Nola, Robert (1987) *The Status of Popper's Theory of Scientific Method*; *The British Journal for the Philosophy of Science*, 38 (4) :441–480

↑38 Återberättad av Bukhāri, nr. 4435.

↑39 Koranen 2:170

↑40 Koranen 39:9

↑41 Koranen 4:135

↑42 Koranen 4:58

↑43 Koranen 2:111

↑44 Koranen 6:143

↑45 Koranen 3:66

↑46 Chittick William C. (2007) *Science of the Cosmos, Science of the Soul: The Pertinence of Islamic Cosmology in the Modern World*, Oxford, s. 5–6.